

HUDUDLARDA INNOVATSION INFRATUZULMALARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI

Bekzod Tursunali o‘g‘li Omonqulov

Vazirlar mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabida Loyiha boshqaruvi yo‘nalishi magistranti, Qo‘qon universiteti Andijon filiali Ta‘lim sifatini nazorat qilish departamenti bosh mutaxassisi

ANNOTATSIYA

Iqtisodiyotni rivojlantirish uchun bugungi kunda raqamli texnologiyalar va innovatsion infratuzilmalarga etibor qaratilmoqda. Hududlarda innovatsion infratuzilmalarni boshqarish strategiyalari hududiy rivojlanishni tezlashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Maqolamizda innovatsion infratuzilmalar va hududlarda ularni boshqarish strategiyalari haqida yoritamiz.

Kalit so‘zlar: subyektlar, innovatsion firmalar, iqtisodiy qurol, Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

Dastlab innovatsion infratuzilmalar deganda nimalarni tushunishimizni ko‘rib chiqamiz. “Innovatsion infratuzilma – yangi bilim va innovatsiyalarni ishlab chiqaruvchi, ularni yangi mahsulot va xizmatlarga aylantiruvchi, bozor sharoitida taqsimlanishi va iste‘mol qilinishini ta‘minlovchi innovatsion faoliyat ob‘ektlari va ular o‘rtasidagi munosabatlar yig‘indisidir. Innovatsion infratuzilma ilmiy tadqiqotlar natijalari bilan bozor, davlat va iqtisodiyotning tadbirkorlik sektori o‘rtasidagi bog‘lovchidir”.

Innovatsion infratuzilma deb - innovatsion faoliyatni rag‘batlantiruvchi tashkilotlar (innovatsion va texnologiya markazlari, texnologiya inkubatorlari, texnoparklar, ta‘lim va biznes markazlari va boshqa ixtisoslashtirilgan tashkilotlarga aytiladi.

Innovatsion infratuzilma - bu yangi yoki takomillashtirilgan mahsulotlarni, yangi yoki takomillashtirilgan texnologik jarayonlarni yaratish, ishlab chiqarishda rivojlantirish va (yoki) amaliy qo‘llash bo‘yicha xizmatlar ko‘rsatuvchi tashkilotlar majmui.

Innovatsion infratuzilma innovatsion faoliyatni amalga oshirishga xizmat qiluvchi va ta‘minlovchi o‘zaro bog‘langan tuzilmalar majmuasidir.

Innovatsion infratuzilma milliy innovatsion tizimning asosiy elementlaridan biridir. Ikkinchisi ma‘lum bir davlatga xos bo‘lgan va innovatsion jarayonlar oqimining shartlariga ta‘sir ko‘rsatadigan huquqiy, moliyaviy, ijtimoiy-iqtisodiy va axborot institutlarini o‘z ichiga oladi.

Innovatsion infratuzilmani shakllantirishning pirovard maqsadi butun jamiyat manfaatlari yo'lida innovatsion faoliyatni samarali amalga oshirishni ta'minlashga qodir bo'lgan xo'jalik yurituvchi subyektlar tizimini yaratishdan iborat.

Innovatsion infratuzilmani shakllantirish va rivojlantirishning vazifalari quyidagilardan iborat: iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirish va mahsulot turlarini o'zgartirish orqali ishlab chiqarishning pasayishini bartaraf etish, mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini va milliy iqtisodiyotning jozibadorligini oshirish, ilmiy-texnikaviy salohiyatni saqlash va rivojlantirish. Innovatsion infratuzilma sub'ektlarining funktsiyalari turlicha bo'lib, ular faoliyat yo'nalishiga, muayyan innovatsiyaning xususiyatlariga, innovatsion jarayonning bosqichiga va davlat innovatsion siyosatining maqsadlariga bog'liq.[1]

Innovatsion infratuzilma innovatsion iqtisodiyotning, jamiyatning innovatsion salohiyatining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, u innovatsion iqtisodiyotning quroli va mexanizmi, o'zaro bog'langan, bir-birini to'ldiruvchi ishlab chiqarish va texnik tizimlar, tashkilotlar, firmalar va tegishli tashkiliy va boshqaruv tizimlari, zarur va innovatsion faoliyatni samarali amalga oshirish va innovatsiyalarni joriy etish, mamlakat iqtisodiyotining rivojlanish sur'atlarini va uning aholisi farovonligini oshirishni tezlashtirish uchun etarli. Innovatsion infratuzilma ilmiy tadqiqotlar natijalari bilan bozor, hukumat va biznes o'rtasidagi o'ziga xos ko'prikdir.[1,2]

Yangilanayotgan mamlakatimiz iqtisodiyotini jadal rivojlantirish, qisqa muddat ichida uni dunyo tan oladigan mamlakatlar darajasiga olib chiqish uchun innovatsiyaning tub mohiyatini ochib bergan Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev Oliy Majlisga murojaatnomasida «... biz O'zbekistonni rivojlangan mamlakatga aylantirishni maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, bunga faqat jadal islohotlar, ilm-ma'rifat va innovatsiya bilan erisha olamiz..», deb ta'kidladilar. Darxaqiqat O'zbekiston sharoitida iqtisodiyotdagi innovatsion jarayonlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlovchi tegishli me'yoriy-xuquqiy hujjatlar qabul qilinishi va innovatsion faoliyatni rag'batlantiruvchi aniq chora-tadbirlar ishlab chiqilishi, milliy innovatsion tizimini shakllantirishga shu bilan hamqadam, ilm-fan iqtisodiyotning barcha tarmog'i taraqqiyotida katta o'rin tutadi. Mamlakatimizdagi yangi davr shiddati bugun ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiyani har qachongidan ham ko'ra dolzarb ahamiyatga ega ekanligini, joriy etilayotgan qaror va farmonlar ilm-fan sohasi rivojida davlat boshqaruv tizimining ustuvorligini aniq, qat'iy asoslamogda.[3]

Iqtisodiyotni rivojlantirishda samarasi yuqori deya baholanayotgan Innovatsion infratuzilmaning turlari va uning hududiy xususiyatlarini ko'rib chiqamiz:

Texnologik infratuzilma: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (ICT), yuqori tezlikdagi internet tarmoqlari, raqamli xizmatlar.

Yashil infratuzilma: Atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan energiya manbalari, qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligini oshirish.

Transport infratuzilmasi: Aql-idrok asosida boshqariladigan transport tizimlari, "aqlli" yo'llar va transport vositalari.

Sog'liqni saqlash va ta'lim infratuzilmasi: Innovatsion texnologiyalar orqali ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarining samaradorligini oshirish.

Innovatsion infratuzilmalarni baholashda bir necha tamoyillarga tayanib ish qilishimiz mumkin.

Barqarorlik: Innovatsion infratuzilmani barqaror rivojlantirish, ekologik va iqtisodiy jihatdan barqaror tizimlarni yaratish.

Integratsiya: Hududlar orasida infratuzilma resurslarining integratsiyasi va o'zaro moslashuvchanligini ta'minlash.

Yangi texnologiyalarni tatbiq etish: Innovatsion texnologiyalarni tadqiqotlar, ixtirolar va ilg'or amaliyotlar orqali implementatsiya qilish.

Endi maqolamizning asosiy maqsadiga ham o'tsak. Hududlarda innovatsion infratuzilmalarni rivojlantirish uchun qanday strategiyalar mavjud? Quida ularni sanab o'tamiz:

- Raqamli infratuzilma yaratish: "Aqlli shaharlar" konsepsiyasini amalga oshirish, raqamli xizmatlar va platformalarni kengaytirish.

- Jamoatchilik va davlat sektori hamkorligi: Innovatsion infratuzilma loyihalarida davlat va xususiy sektor hamkorligini kengaytirish, xususiy investitsiyalarni jalb qilish.

- Innovatsion ekotizimni shakllantirish: Innovatsion startaplar va texnologik klasterlar tashkil etish, ilm-fan va sanoatni birlashtiradigan platformalar yaratish.

- Energiyani tejash va ekologik barqarorlik: Hududda ekologik toza energiya manbalarini rivojlantirish, yashil texnologiyalarni joriy etish.

Ammo innovatsion infratuzilmalarni boshqarishda bir necha omillarga tayanish lozim. Bu omillarga Iqtisodiy barqarorlik, Ta'lim va malakali kadrlar tayyorlash, Tashqi va ichki hamkorlik kabilarni keltirish mumkin. Iqtisodiy barqarorlik: Innovatsiyalarni moliyalashtirish uchun barqaror iqtisodiy siyosat va investitsiya muhiti yaratish demak. Ta'lim va malakali kadrlar tayyorlash: Innovatsion infratuzilma tizimlarini boshqarish uchun malakali mutaxassislar va menedjerlarni tayyorlash. Tashqi va ichki hamkorlik: Hududlararo va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, tajriba almashish va global tendensiyalarni o'rganish.

Har bir soha va yo'nalishni amaliyotga joriy qilishda to'siqlarga uchrashimiz tabiiy holat. Innovatsion infratuzilmalarni joriy qilish ham bundan mustasno emas. Innovatsion infratuzilmalarni boshqarishda moliyaviy cheklovlar, resurslarni optimallashtirish, ijtimoiy va

madaniy to'siqlar yuzaga keladi. Bularni bartaraf etishda bosqichma bosqich ishlar olib borish, barqaror va innovatsion infratuzilmalar shakillanishini ta'minlash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-infrastruktura-v-sovremennoy-rossii-ponyatie-soderzhanie>
[osobnosti#:~:text=%C2%AB%D0%98%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%B8%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20-%20%D1%8D%D1%82%D0%BE%20%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BE%D0%B1%D1%8A%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%B2.%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%B2%20%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%8F%D1%85%20%D1%80%D1%8B%D0%BD%D0%BA%D0%B0](https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-infrastruktura-v-sovremennoy-rossii-ponyatie-soderzhanie)
2. https://www.researchgate.net/publication/324457594_Formirovanie_funkcionalno_polnoj_innovacionnoj_infrastruktury_v_ekosisteme_arkticeskih_regionov/fulltext/5acebda70f7e9b18965a68f4/Formirovanie-funkcionalno-polnoj-innovacionnoj-infrastruktury-v-ekosisteme-arkticeskih-regionov.pdf
3. <https://buxdu.uz/ru/novosti/3249/3249-yangi-ozbekistonda-ilm-fan-va-innovatsion-rivojlanishning-yangi-bosqichi/>
4. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/25_Djalilova.pdf